

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Skolene må ta aktivt del i Bokåret 1993
- Råd fra forfattere: Les, les, les! Skriv, skriv, skriv!
- Lær av Ludvig Holberg - skriv en monolog
- Lær av Henrik Ibsen - skriv en dialog
- Skjønnlitteraturen gjør det lettere å snakke om problememner
- Putt en novelle på Traskesnakkeren (Gange-Rollen)

- Fra stikkord til tekster i mange sjangrer (10)
- Fra tegninger til tekster
- Snakkebobler fylles med tekst
- Ungdomsbøker 1992, tippeak
- Arbeidsprogram i skriftforming
- Nyttig å forstå fremmedord
- Norskkruss 1 - 1993, nynorsk
- Norskkruss 1 - 1993, bokmål
- Tentamensoppgave i norsk hovedmål
- Søtsak-rap - les og skriv

Norsknytt og norskkassetene

gir variasjon og liv til norskundervisninga

Har du gått glipp av tidligere utgivelser?
Fortvil ikke – følgende finnes fortsatt på lager:

KASSETTER

Norskfagkassett	1:	«Syng og skriv» – m/oppgavehefte	100,-
Norskfagkassett	2:	«Syng og skriv mer»	100,-
Norskfagkassett	3:	«Synnøve Solbakken»	Utsolgt
Norskfagkassett	4:	«Vi tipper norske ord»	100,-
Norskkassett	5:	«Vi tipper grannespråk»	100,-
Norskkassett	6:	«Grøss og gru»	100,-
Norskkassett	7:	«Fortelling om slagbjørnen Rugg»	100,-
Norskkassett	8:	«Vi tipper eventyr»	100,-
Norskkassett	9:	«Syng og skriv på ny»	100,-
Norskkassett	10:	«Alle har et dikt inni seg»	100,-

(Synnøve Solbakken kan bestilles hos Lydbokforlaget A/S, 7084 Melhus).

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989	:	«Norskfaget 1/89, 2/89, 3/89»	200,-
Årgang 1990	:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	200,-
Årgang 1991	:	«Norsknytt 1/91, 2/91, 3/91»	200,-
Årgang 1992	:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92, 4/92»	250,-
Norsknytt 1/91	:	Klassesett – 15 eks.	200,-
Norsknytt 2/91	:	Klassesett – 15 eks.	200,-
Norsknytt 3/91	:	Klassesett – 15 eks.	200,-
Norsknytt 4/91	:	Klassesett – 15 eks.	200,-

KASSETT og TIDSSKRIFT:

Samlet årgang 1989	:	350,-
Samlet årgang 1990	:	350,-
Samlet årgang 1991	:	350,-

(I tillegg til de oppgitte priser kommer porto.)

Send bestilling til : NORSKNYTT
PB 303
7601 LEVANGER

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Utgiver til AV-sentralens medlemmer:

NORSKNYTT ANS og AV-SENTRALEN

TEKNISK-PEDAGOGISK FELLESTJENESTE, STEINKJER

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 1055, Høyknes, 7801 NAMSOS

Abonnement: NORSKNYTT v/ Bjarne Berre, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 076-80 292

Redaktør: Jon Hildrum©. Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 nr. pr. år) kr 300,- pr. år.

Nr 1 – 1993 (56)

FEBRUAR

19. ÅRGANG

Skolene må ta aktivt del i BOKÅRET 1993

Boka skal vies spesiell oppmerksomhet i 1993. Det er i år 350 siden den første boka ble trykt her i landet. Jubileumsåret skal markeres med mangfoldige tilstelninger over hele landet. En mengde utstyr som plakater, t-skjorter med bokår-motiv, klistremerker, bokkort, korrespondansekort skal tas i bruk.

Målet ved Bokåret er først og fremst å bevisstgjøre hele det norske folk om boka store betydning som informasjonsbærer, som kunstnerisk medium som nasjonal identitetsskaper og økonomisk faktor. Dette gjelder både den skjønnlitterære og den faglitterære boka.

Skolene må selvsagt også nytte denne enestående anledningen til å skape blest omkring boka. Det må vises oppfinnsomhet slik at vi kan utnytte den medvinden vi får fra medier og annet hold. Boka er som kjent skolens viktigste arbeidsredskap. Om flest mulig av elevene får et nært og godt forhold til boka, er mye vunnet.

En almanakk fra 1643 er opphavet til jubileet

I 1643 ble en liten almanakk trykt i Christiania av en boktrykker som kom hit til landet fra København. Denne almanakken er opphavet til hele jubileet i år.

Til jubileet skal det lanseres ei «annerledes» skolebok. Forfattere er Klaus Hagerup og Jostein Gaarder. Boka som kommer høsten 1993, trykkes i et opplag på 50 000 eksemplarer. Den vil bli gitt gratis til alle sjetteklassingene i landet. Boka vil også komme som lydbok. Flere forlag har valgt «sin» bok som skal passe inn i Bokårets ramme. Det vil også til høsten komme et spesialbilag til Donald Duck som markerer Bokåret 1993.

Fjernsynet vil i år vise en fjernsynsserie om BOKA. Serien består av fem deler.

I dette nummer av NORSKNYTT fins det fyldig med stoff om bøker og forfattere. Vi håper stoffet kan komme til nytte i forbindelse med skolens markering av BOKÅRET 1993.

Premievinnersere – kryssordene i NORSKNYTT 4 – 1992

Bokmål

Ingjerd Marie Ruud, Tranby skole, 3408 Tranby
Lene Marie Thorvaldsen, Bjørnesletta skole, Vestlivn. 20^c, 0750 Oslo
Lisa Dunfjeld Aagård, Snåsa ungdomsskole, 7760 Snåsa
Solveig Oddrun Bones, Støren ungdomsskole, 7090 Støren

Nynorsk

Marit Fauske, Etnedal sentralskole 2890 Etnedal
Kjetil Dragebø, Ranvik ungdomsskole, 3231 Sandefjord
Anders Alstad Overrein, Røysing skole 7700 Steinkjer
Ronny Småge, Ulstein ungdomsskole, 6065 Ulsteinvik

HULTER til bulTER - historier

Bokmål

I historiene under er periodene kommet i feil rekkefølge. Skriv historiene med tydelig og vakker skrift, slik at det blir skikkelig sammenheng i dem.

1.

«Nei takk, det fins ikke småfugler der jeg bor,» svarte dama.

En mann som hette Oskar, stod på torget og solgte jule-nek.

«Det gjør ingenting,» sa Oskar, «for det fins heller ikke korn på dette neket.»

«Kjøp dette flotte neket!» ropte Oskar til ei dame som gikk forbi.

2.

«Forsøk mine varer, og De kommer hit igjen!»

«For å levere varene tilbake.»

En morgen fant han denne tilføyelsen på plakaten:

En kjøpmann satte opp en plakat med disse ordene på butikkdøra:

Kodegåte 1

Hva ble Jakcob da han mistet Lea?

Bytt ut hver bokstav i ordene nedenfor med bokstaven som kommer foran i alfabetet, så finner du svaret.

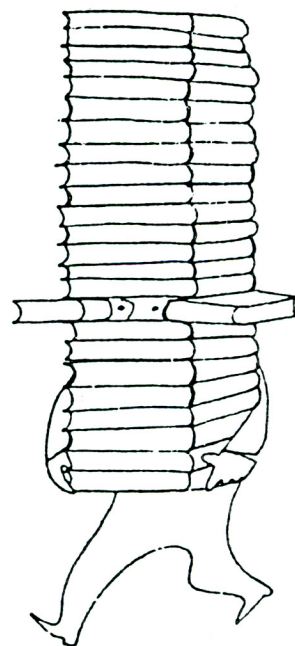
Svar: IBO CMF MFBMBVT =

Kodegåte 2 (nabobokstaver)

«Jeg lever av å få tida til å gå,» sa Urby.

Hvilket yrke hadde Urby?

Du finner svaret ved å bytte ut bokstavene på linja nedenfor med nabobokstavene i alfabetet. Du må selv finne ut om det er nabobokstavene foran eller etter disse bokstavene som skal byttes ut.

Råd fra forfattere til unge skribenter:

LES, LES, LES! SKRIV, SKRIV, SKRIV!

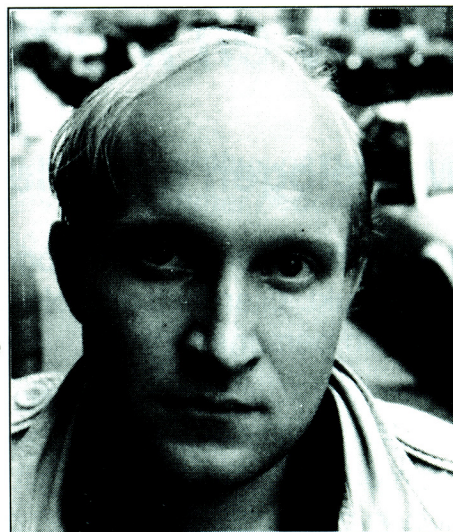
– Du må lese mye, og du må skrive mye!

Dette er det klare råd forfatteren Lars Saabye Christensen (bildet) gir skriveglad ungdom i P2-serien «Skriv om det».

Lars Saabye Christensen er en populær forfatter blant ungdom. Særlig opptar romanen «Beatles» unge lesere, «Herman» er selvsagt også ei populær bok. Den er som kjent filmatisert.

Lars Saabye Christensen vokste opp i et lese- og skrivevennlig miljø. Han hadde god tilgang på bøker og hadde mange «lesere» alt fra sine første skriveforsøk. Han mener dette har hatt stor betydning for forfatterkarrieren hans.

Mange andre forfattere har fortalt at de var bokslukere i barne- og ungdomsåra. Ingvar Ambjørnsen og Gunnar Staalesen er blant disse.

I forfatterens verksted

Blant elevene hersker det mange underlige forestillinger om forfatterens arbeidsmåter. De gamle romantiske overleveringene om dikterens eventyrlige syner og inspirasjoner «fra oven» er nok delvis skyld i disse vrangforestillingene. Noen opplysninger om hvordan kjente forfattere arbeider med sitt stoff, er derfor nyttig på flere måter. Ikke minst bidrar slike opplysninger til å øke respekten for forfatterne og deres arbeid.

«Jeg hadde aldri trodd at det lå så mye arbeid bak ei bok», er en vanlig kommentar etter at elevene er blitt kjent med hvordan Kåre Holt, Finn Carling og andre arbeider med bøkene sine.

Arbeidsmåter

Måten forfatterne arbeider på, veksler selvsagt fra person til person. Noen få arbeider utrolig fort. Ludvig Holberg var en av dem. Han skrev 26 komedier i løpet av tre–fire år.

Flertallet av forfatterne trenger imidlertid langt mer tid. Mange har fast arbeidstid og må i perioder slite hardt for i det hele tatt å få skrevet noe som de syns de kan være bekjent av.

«Forfatterens arbeid kan være til å fortvile av,» sier den færøyske forfatteren William Heinesen. «En sitter en hel dag og får til tre linjer – som en forkaster neste dag.»

Tarjei Vesaas fortalte at det kunne gå både ett og to år uten at han klarte å skrive noe.

Etterarbeid

Felles for alle forfatterne er at etterarbeidet er en meget tidkrevende og vanskelig prosess. Det er vanlig at ei bok blir skrevet om flere ganger. Kåre Holt har fortalt at han omarbeider sine manuskripter minst tre ganger, ofte fire–fem.

Noen av forfatterne finner stor glede i etterarbeidet. Forfatteren Stefan Zweig (Østerrike) har sagt at det mest givende ved forfatterarbeidet er å stryke. «Jeg klager ikke om 800 sider av 1000 havner i papirkurven, når bare 200 blir igjen som konsentrert essens,» skriver han i sin selvbiografi.

Også Tarjei Vesaas fortalte at han strøk, omarbeidet og satte inn nytt stoff – slik at kladden til slutt var et eneste rot med overstrykninger og rettinger. Ofte var det bare så vidt han selv fant sammenhengen i et rettet manuskript.

Lær av Ludvig Holberg

Skriv en monolog

Monologen (enetalen)

I eldre dramaer ble monologen (enetalen) mye brukt. Gjennom monologen blir vi kjent med en persons tanker.

I dramaet «Jeppe på Berget» som Ludvig Holberg (1684–1754) skrev i 1722, begynner første akt med en monolog. Nille, som er gift med bonden Jeppe på Berget, klager her over mannen sin.

Nille:

Jeg tror knapt det finnes en person her i bygda som er så lat som mannen min. Jeg har store vansker med å få han våken selv om jeg drar han etter håret ut av senga.

I dag er det torvdag. Det vet den slyngelen. Likevel sover han så lenge. Herr Paul sa til meg: – Nille, du er alt for hard mot mannen din. Det er han som er og bør være herre i huset.

Men jeg svarte han: – Nei, min gode herr Paul. Dersom jeg skulle la mannen min regjere i huset i ett år, så fikk verken herskapet eller presten skatt. I løpet av ett år ville han drikke opp alt som i huset fantes.

– Nå i dag drog jeg han ut av senga og så gikk jeg på låven for å se til de som arbeidet der. Da jeg kom inn i huset igjen, satt han på stolen og sov – med buksa på det ene beinet.

Så måtte krabasken fram forttest mulig, og min gode Jeppe smøres til han ble skikkelig våken igjen. Det eneste han er redd for, er «Mester Erik». Det er navnet på krabasken min.

Krabask – stokk

Svar på disse oppgavene:

1. Skriv en monolog som kan være starten på et mini-skuespill om din hverdag. Velg situasjoner fra skole, heim, fritid e.l.
Du blir kanskje presentert gjennom din far eller mor, gjennom læreren, en venn, kjæresten eller en annen. Velg selv. – Framfør monologene for klassen.
2. Hvorfor er Nille misfornøyd med Jeppe? – Nevn flere grunner.
3. Hvem er «Mester Erik»?
4. Hva ville skje dersom Jeppe fikk styre huset, sier Nille?
5. Hvordan tror du Jeppe er? Skriv en etterlysning etter Jeppe slik du ser han for deg.

Lær av Henrik Ibsen:

Skriv en dialog

Slik begynner dramaet «Peer Gynt» av Henrik Ibsen:

En li med løvtrær nær Åses gård. En elv fosser nedover. Et gammelt kvernhus på den andre siden. Het sommerdag. Peer Gynt, en sterkbygd tyveårs gutt, kommer nedover gangstien. Åse, moren, liten og fin, følger etter. Hun er sint og skjeller.

Åse: Peer, du lyver!

Peer Gynt (uten å stanse): Nei, jeg gjør ei!

Åse: Nå, så bann på det er sant!

Peer Gynt: Hvorfor banne?

Åse: Tvi, du tør ei! Alt i hop er tøv og tant!

Peer Gynt (står): Det er sant – hvert evig ord!

Åse (foran ham): Og du skjems ei for din mor? Først så renner du til fjells månedsvi i travle onnen, for å veide ren på fonnen, kommer hjem med reven pels, uten borse, uten vilt; – og til slutt med åpne øyne mener du å få meg bilt inn de verste skytterløgne! – Nå, hvor traff du så den bukken?

Peer Gynt: Vest for Gjendin.

Åse (ler spatsk): Riktig, ja.

Peer Gynt: Hvasse vinden bar ifra, bak et oreholt forstucken han i skaresneen grov etter lav –

Åse: (som før): Ja riktig, ja!

Peer Gynt: Pusten holdt jeg, stod og lyttet, hørte knirken av hans hov, så av ene hornet grenene. Derpå varsomt mellom stenene frem på buken jeg meg flyttet. Gjemt i røsen opp jeg glyttet; – slik en bukk, så blank og fet, skulle du vel aldri sett!

Åse: Nei bevares vel!

Peer Gynt: Det smalt! Bukken stupte bums i bakken. Men i samme stund han falt, satt jeg skrevs på bukkeryggen, grep ham i det venstre øre, ville nettopp kniven kjøre bakom skolten inni nakken: –

Her bryter vi dialogen (samtaIen) mellom Peer og mor Åse. Peer vil nå fortelle en riktig fantastisk historie, mens Åse tviler lenge på at det han forteller er sant. Derfor avbryter hun han stadig med skjenn, spørsmål og ilske bemerkninger.

Oppgave:

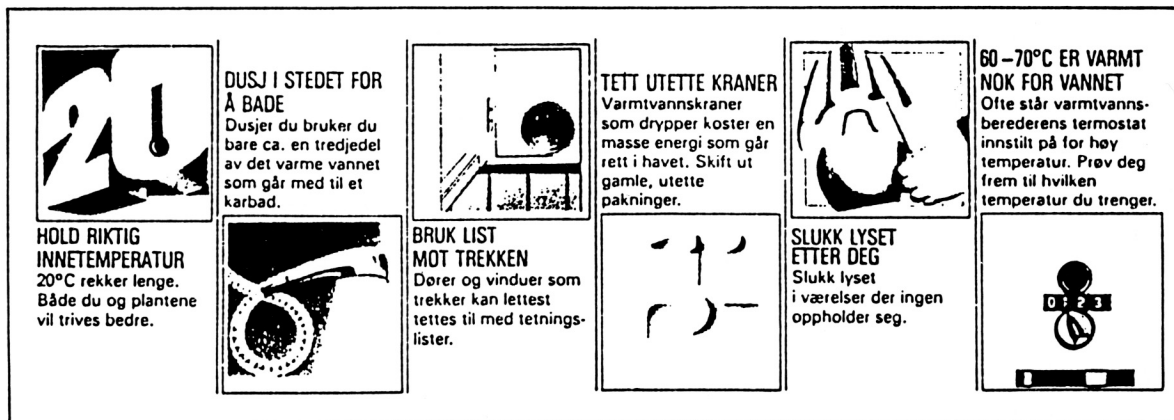
Tenk deg at du er i Peers sted. Du skal fortelle mor Åse noe som er helt utrolig. Du går sterkt inn for å få mor Åse til å tro på at dette har du nylig vært med på.

Skriv dialogen mellom deg og mor Åse. Skriv gjerne rettledninger til skuespillerne slik som du ser Ibsen har gjort. (Du kan for eksempel fortelle en spøkeshistorie eller en fantastisk historie fra verdensrommet eller fra fjerne strøk på vår egen klode. Opplevelser med villdyr (slik som Peer Gynt forteller om) høver også bra. Velg selv, bruk fantasien.) Du behøver ikke å skrive replikker som rimer, slik Ibsen gjør det i hele «Peer Gynt».

Dersom du vil vite hva Peer Gynt forteller, kan du lese om det i hefte 4 i Aschehougs litteraturserie for ungdom (side 118).

Skriv en brukssjangertekst

Spart energi – er penger spart

I rammen ovenfor finner du mange gode argumenter for å spare strøm.

Skriv en tekst der du med god grunngiving oppfordrer folk om å spare energi. Bruk punktene ovenfor – og gjerne andre også. Benytt dine egne ord, og sørg for at argumentene knyttes sammen på en grei og naturlig måte.

Velg selv en sjanger som du syns kler stoffet. Her er noen sjangerforslag: artikkel, essay, intervju, leserinnlegg i Ordet fritt-spalten.

Skriv fremmedordene rett

Skal det være enkel eller dobbel konsonant i disse fremmedordene? Skriv ordene rett. Bruk ordlista dersom du er i tvil.

1. ka-erat (m)	11. intere-ant (s)
2. a-elsin (p)	12. ko-ossal (l)
3. tu-el (n)	13. kvi-ering (t)
4. a-resse (d)	14. i-sekt (h)
5. bu-ett (k)	15. para-ell (l)
6. ka-erolle (s)	16. bi-ett (l)
7. a-esere (r)	17. a-lauss (p)
8. mi-ion (l)	18. a-orakk (h)
9. ba-ong (l)	19. ko-isjon (l)
10. a-aratt (p)	20. lo-omotiv (k)

Skjønnlitteraturen gjør det enklere å snakke om problememner

Skjønnlitteraturen kan gi et nærmere og mer engasjert innblikk i mange saksområder enn faglitteraturen makter. Dette gjelder særlig om medmenneskelige forhold, om det å leve sammen. Ofte erfarer vi også at det er vanskelig å finne faglitteratur om nære og vare emner som en del ungdommer er opptatt av og som noen virkelig strir med.

Gang på gang har vi sett at når problemområder blir presentert og diskutert i massemediene og på det viset settes i fokus, kommer det kort tid etter ungdomsbøker som behandler emnene i skjønnlitterær form.

Mange av disse bøkene framstiller stoffet på en ekte og medrivende måte. For noen år siden kom flere bøker om trafikkskadde ungdommer. Et ungt menneske som var blitt invalidisert, uttalte etter at han hadde lest boka: «Dette er merkelig. Boka handler faktisk om meg!»

Skjønnlitteraturen gir ungdommene viten og forståelse om emnene, den danner utgangspunkt for drøfting og samtale. Samtidig gir den også forbilder og inspirasjon for egen skriving.

Novellen «Blankere enn tusen stjerner» tar opp problemet anoreksi

Novellen «Blankere enn tusen stjerner» av Unni Lindell tar opp problemet anoreksi (spisevegring) på en virkelighetsnær og engasjerende måte. Tonje (13) er forelsket i Thomas, men hun tror han syns hun er for tjukk:

«Hun står opp og går bort til det gamle speilet hun har arvet av oldemor. Først ser hun på øynene, så store de er, alt på henne er stort. Håret, tykt og uregjerlig, krøller seg ved ørene. Hun skal klippe vekk de krøllene, barbere dem vekk. Kanskje hun kan farge håret lyst.

Hun ser på brystene, store og med mørke vorter. Så grusomt. Hun er tretten år, snart fjorten, og så ser hun sånn ut.

Lampelyset og mørket lager skyggemønster på kroppen hennes, faller inn og ut der hvor kroppen buer seg, over hoftene og nedover lårene. Til og med knærne mine er tykke, tenker hun.»

Nei, Tonje ville slanke seg og bli som Hanne:

«De hadde gym. i første time. Tonje så på de andre. Hanne hadde små spisse bryster, nesten ikke synlige. Så vakre de var. Hun hadde skarpe hofter som sto ut som to horn, og tynne lår og knær som var knoklete. Hanne var den peneste i klassen.

De skulle varme opp med løping. Tonje ble svimmel. Hun løp til hun kjente blodsmaken i halsen og måtte holde seg i veggen.

– Kom igjen Tonje, ropte frøken.»

La noen flinke lesere øve på novellen og så lese den høyt for klassen. Vi vet den vil fenge og danne utgangspunkt for diskusjon.

Novellen står i «Arken 1993» (Aschehoug)

Terapi å lese om vanskelige problemer i skjønnlitterær form

For en del elever er det terapi å lese om dette og andre vanskelige emner i skjønnlitterær form. De får en bekreftelse på at det er flere som strir med de samme spørsmål og tanker. Derfor bør læreren minne om at det fins skjønnlitterært stoff også om disse emnene.

Putt ei lydbok på traskesnakkeren (Gange-Rolf-en)

Litteraturen har som vi vet, mange velsignelser å by på. Norsk læreren bør nytte en hver anledning til å motivere elevene til å berike seg med litteraturopplevelser.

Slike opplevelser oppnår en nødvendigvis ikke bare ved lesing. Mulighetene for å lytte til litteratur er store. Utvalget av lydbøker er nemlig blitt gledelig rikt og variert de siste åra. Lydbøker kan kjøpes i bokhandelen eller lånes på folkebibliotekene. Mange skolebibliotek har også opparbeidet en stamme med lydbøker. Vi må oppfordre elevene til å putte lydbøker på traskesnakkeren eller Gange-Rolfen og så kose seg med grøss, romantikk, dyrehistorier osv.

For å stimulere elevene til å låne lydbøker kan læreren presentere prøver på lydbøker i klassen. Spill opplesinga til spenninga når et høydepunkt. Stopp båndet der. Da er låneinteressen på topp. Garantert!

Det er nå utarbeidet en aktuell lydbokfortegnelse som skolene vil ha glede av å gjøre seg kjent med.

**Lån
lydboka
i biblioteket
eller kjøp den
i bokhandelen.**

Hør en bok enten du er liten eller stor. Du trenger ikke være funksjonshemmet for å høre en bok, lydbøker er for alle.

LYDBOKPROSJEKTET

***Regjeringens handlingsplan
for funksjonshemmede
1990–1993***

LYDBOKFORTEGNELSEN 1.10. 1992

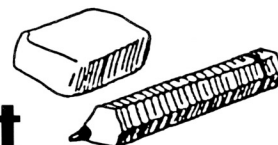
Utarbeidet av Nordli-Bibliotekjentesten i samarbeid med Den norske Bokhandlerforening.

Katalogen er utgitt med støtte fra Lydbokprosjektet, som er en del av Regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede 1990–1993 og knyttet til Statens bibliotektilsyn. Den kan bestilles hos:

LYDBOKPROSJEKTET

Statens bibliotektilsyn
Postboks 8145, DEP
0033 OSLO

Fri skrivning skal ha en sentral plass i norskfaget

M87 understreker at «fri» skrivning skal ha en sentral plass i norskfaget. For å få i gang skriveprosessen må flere forutsetninger være til stede.

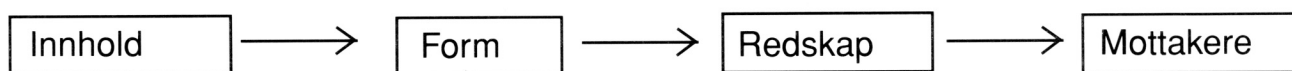
Elevene må for det første få mange og varierte impulser slik at de har noe å skrive om. Videre er det nødvendig med kunnskaper om hvordan vi formidler et litterært budskap. Elevene må lære om litterære framstillingsformer, om litterære virkemidler og sjangrer.

«På alle klassetrinn skal de (elevene) ut fra sine forutsetninger lære seg å velge skrivemåte og form etter budskap, situasjon og mottaker.» (M87 s. 139).

Den som skal forme noe, har også behov for verktøy. Skribentens verktøy er i første rekke ord og uttrykk, som han trenger et rikt og variert utvalg av.

Sist, men ikke minst, må skribenten være motivert for skrivning. Det er inspirerende å vite at det fins interesserte mottakere som stiller forventninger til det produktet en lager.

Grunnleggende forutsetninger for fri skrivning kan således grovt skisseres slik:

Impulser til innhold kan skribenten få fra utallige kilder. En samtale, et bilde, et radio- eller fjernsynsprogram, en opplevelse, en erfaring er eksempler på impulsgivere eller igangsettere for skrivning. Likeens kan litteratur i ulike former gi svært mange ideer til skrivning.

Litteraturen bidrar med mer enn tanker og ideer til skrivning. Litteraturen gir også viten og innsikt om ulike litterære sjangrer, den gir språkforbilder og inspirasjon.

Videre gir litteraturlæsing leseren et rikt utvalg ord og begreper, altså gode redskaper til egen skrivning. Når nye ord kommer i en sammenhengende tekst, er det vanligvis lett for leseren å skjønne hva ord betyr.

Det er stimulerende for den som skriver å vite at den teksten som skrives, blir lest av flere enn en profesjonell tekstretter. Respons fra flere hold motiverer vanligvis til grundigere og mer lystbetont innsats.

Det er derfor viktig at både elever og lærere stadig er på utkikk etter aktuelle mottakere til det stoffet elevene produserer. Med fantasi og lokalkjennskap skulle det være mulig å finne varierte mottakere for skriftlige arbeider, ikke minst i lokalmiljøet.

Igangsettere for skrivning

På de følgende fire sidene presenteres enkle igangsettere for fri skrivning i kort form. Husk at korte daglige skriveøkter gir større utbytte for den som skriver enn de store skrive-skipptak annenhver uke.

Fra stikkord til tekster i mange sjangrer

Noen få ord er nok til å sette fantasien vår i sving. På vår indre fjernsynsskjerm ser vi ei handling. Kanskje fornemmer du også lukt, lyder og stemmer.

Nedenfor ser du noen handlingsrammer. Hvilke hendinger ser du for deg når du leser stikkorda i rammene? Velg de rammene du liker best. Skriv tekster i forskjellige sjangrer.

Her er forslag til sjangrer du kan bruke: fortelling, intervju, brev, dikt, hørespill, dagbok, fortelling, avisnotis, leserinnlegg til «Ordet fritt» spalten, eventyr, fabel osv.

<i>Robåt Mistet ei åre Vind</i> ?	<i>Moped Tjuvlånte</i> ?	<i>Mørk kveld Alene heime Bankelyder</i> ?	<i>Frisøren Klippe litt Klipte mye</i> ?
--	---	---	---

<i>Fisketur Kraftig napp</i> ?	<i>Syklet Glatt Bil kom mot</i> ?	<i>Tur Tåke Gikk meg vill</i> ?	<i>Kjæreste Traff en annen</i> ?
---	--	--	---

<i>Ny i klassen Alene i skolegården</i> ?	<i>Hund Forsvant</i> ?	<i>Heis. Stoppet mellom etasjene</i> ?	<i>Prøve i matematikk Fusket</i> ?
--	---	---	---

Fra tegninger til tekster

- A** Studér denne tegneserien og skriv en sammenhengende tekst som dekker hele handlinga i serien.
 Dikt selv navn og andre opplysninger om det du ser på tegningene. Få med hørsels- og synsinntrykk, tanker og følelser.
Velg en høvelig sjanger, og lag ei overskrift på minst fem ord.

Farvel til huset – fortelling, leserinnlegg, intervju

B Studer tegninga og skriv en av oppgavene:

- a) Lag ei fortelling der en av personene på tegninga er hovedpersonen.
Overskrift: Farvel til huset.

eller

- b) Tegninga viser en situasjon som er aktuell mange steder, og som skaper strid mellom dem som vil bygge nytt og dem som vil bevare. Hva mener du om dette? Skriv et leserinnlegg i avisa der du sier din mening. Finn selv passende overskrift.

eller

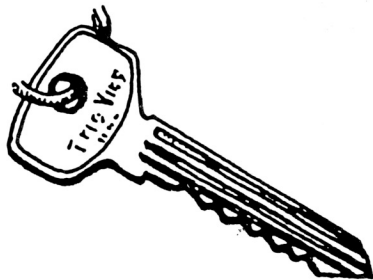
- c) Lag et intervju med en eller flere av personene på tegninga. Om den situasjonen de nå står midt opptil.

Lag selv ei høvelig overskrift.

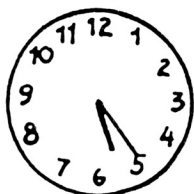
Snakkebobler fylles med tekst 1

Skriv replikker – minst 30 ord

Hva vil du si i disse situasjonene? Fyll ut snakkeboblene.

- a) Du treffer en klassekamerat som nettopp har mistet nøklene sine. Han/hun er fortvilet og ber deg om hjelp. Hva svarer du?

- b) Du har avtalt å møte en venn/venninne i byen kl 17.00. Nå kommer du alt for seint. På lang avstand ser du at han/hun er sur. Du må unnskyld deg. Hva sier du?

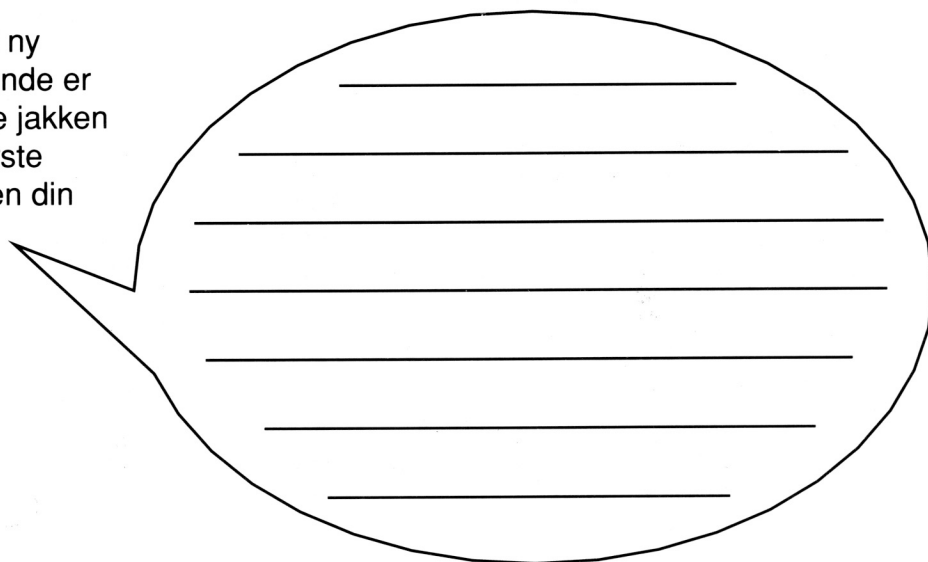
- c) Du synes at milkshaken du har kjøpt, smaker rart. Hva sier du når du går tilbake til gatekjøkkenet for å klage?

Snakkebobler fylles med tekst 2

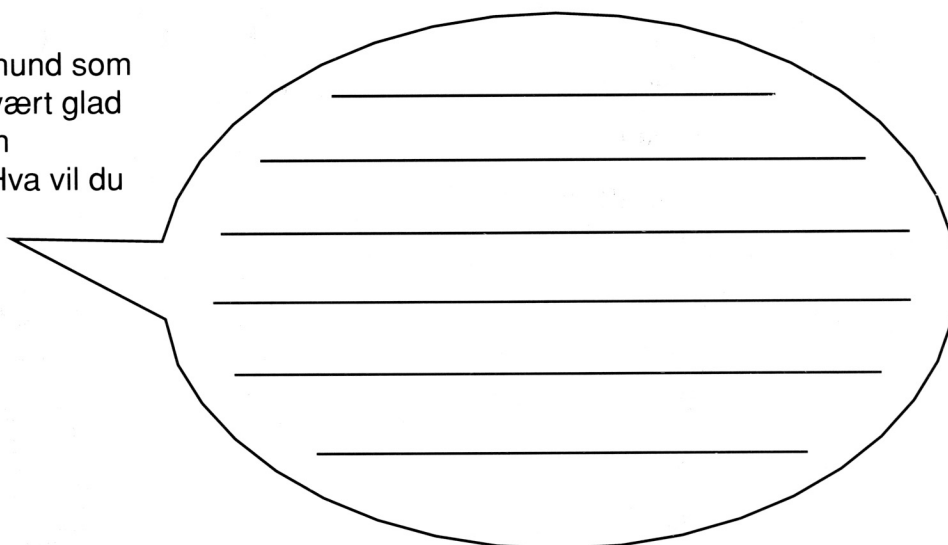
Skriv replikker – minst 30 ord

Hva vil du si i disse situasjonene? Fyll ut snakkeboblene.

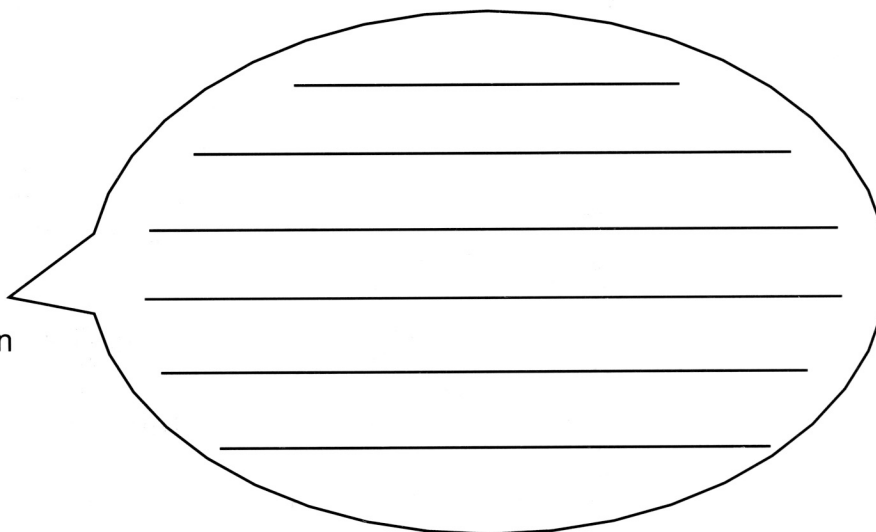
- d) En kamerat har fått ei ny jakke som vedkommende er stolt av. Du synes ikke jakken er fin. Hva vil du si første gang du ser kameraten din bruker denne jakka?

- e) Vennen din eier en hund som vedkommende er svært glad i. En dag blir hunden overkjørt og drept. Hva vil du si til vennen din?

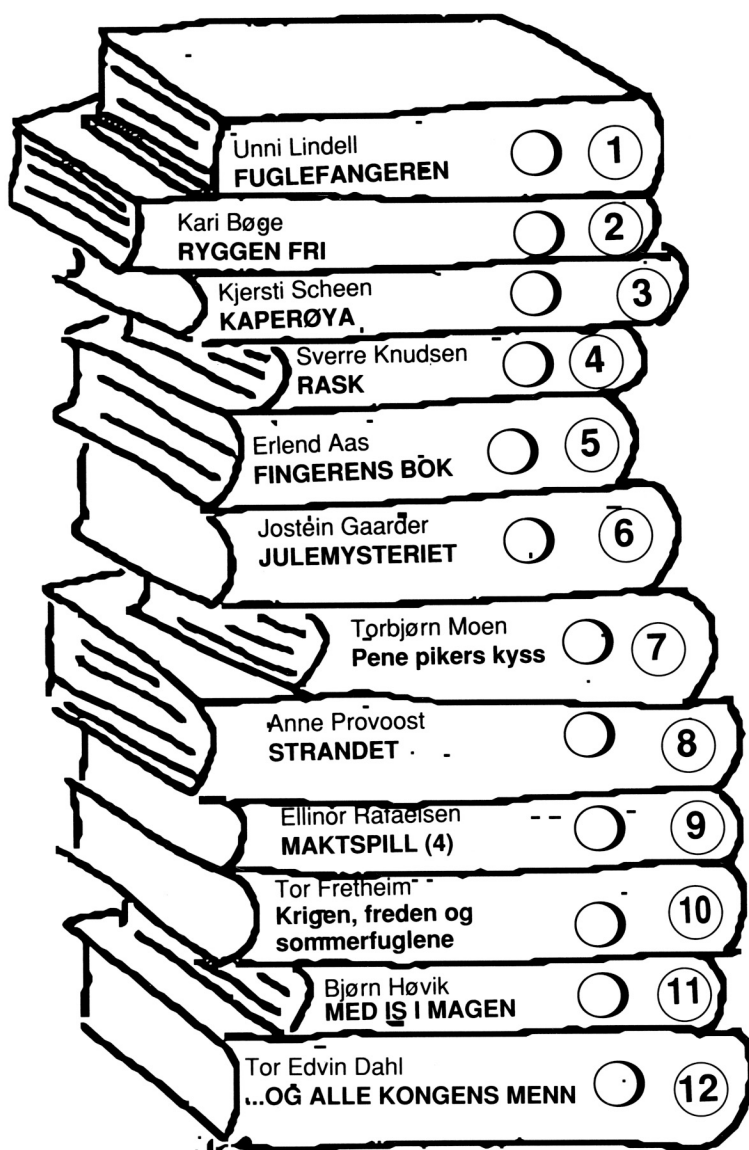

- f) Du ser at kameraten din stjeler en kalkulator på en butikk. Hva vil du si til kameraten din?

Ungdomsbøker 1992

Disse titlene er hentet fra BARNE- OG UNGDOMSBØKER s. 44–80 i ÅRETS NYE BØKER -92. Bla i heftet og finn hvilke bokomtaler og bøker som hører sammen.

F Pia, kjent fra «Speilet fanger», er blitt 18 år og er fortsatt sammen med Rune. Pia gjør det slutt, og får problemer med konsekvensene. Så forelsker hun seg igjen..

D Forfatteren av «Kabalmysteriet» og «Sofies verden» har skapt en annerledes fortelling som inneholder både kirkehistorie, myter og legender.

A Ungdomsroman med Norway Cup - verdens største fotballturnering - som ytre ramme.

J Nydelig fortelling om vennskap og en sterk historie om incest.

B Katja og Pia er i New York på ferie. De får sjansen til å besøke de berømte Niagara-fossene. Men utflukten blir alt annet enn avslappende.

C Ny bok om Robert Røhn. Om å være ung og forelsket

G Søsknebarna Vemund, Mille, Ole og Eline opplever skumle hendelser på en idyllisk øy.

E Romanen handler om den høsten Kristian var 16, snart 17 og møtte kjærligheten og døden og faren sin.

K 1956 begynte som et rolig år for Emil og foreldrene hans, men han visste ikke hvordan året skulle fortsette. Emil venter fortsatt på den virkelige freden.

L En dristig ungdomskriminal fra Johannesburg. Jim og Edgar, den ene svart og fattig, den andre hvit og stygg, utvikler et uvanlig vennskap.

I Om jenter, rabarbravin, rock'n roll - og mye mer.

H Prisvinner i årets skandinaviske barne- og ungdomsbok konkurranse. En sterk og samtidig sår skildring av en ungdomsgjengs opplevelser, fortalt av en av dem, Fingeren.

Utarbeidet av Gudlaug Bosnes.

Bli kjent med årets bøker 1992

Bla i «Årets nye bøker» -92 s. 44–80 og fyll ut rutene. (Mange bokhandlere har fremdeles «Årets nye bøker» -92 på lager.)

Ny bok av Tormod Haugen (2 ord)

1																			
2																			
3																			
4																			
5																			
6																			
7																			
8																			
9																			
10																			
11																			
12																			
13																			
14																			

Hjelpemiddel: «Årets nye bøker» 1992

1. Skriver Arne Berggren om
2. Forfatteren til Daniella D - søte drops og skarpe knivar
3. Tittelen på Kjersti Scheens bok
4. Del av tittelen på årets «Pelle og Proffen»bok
5. Sjeldent jentenavn. Serien om denne jenta er skrevet av Judy Baer
6. Ordet er i tittelen på boka om Percy og de magiske eiendelene hans
7. Tittelen på ei bok av Sverre Knudsen
8. Skriver Rune Belsvik om
9. Tittel på ei bok av Unni Lindell
10. Gunnar Staalesen har skrevet 2 bøker med dette temaet
11. Fornavnet til forfatteren av «Strandet»
12. Hovedpersonen i en av Erna Oslands bøker
13. Verb fra tittelen på Hadley Irwins bok
14. Kjøretøy i tittelen på Brageprisvinner

Utarbeidet av Gudlaug Bosnes.

Arbeidsprogram i skriftforming

SKRIFTFORMING

Gjennom undervisningen i skriftforming får elevene forståelse for at det å skrive og forstå skrift er en nødvendig del av budskapsformidling og kommunikasjon. De får:

- utvikle en tydelig, rask og personlig håndskrift som faller naturlig for dem og gjør at de lett blir forstått av andre.
- forme skrift til spesielle formål.
- utvikle sansen for orden og for godt og klart oppsett av skriftlige arbeider.

FORSLAG TIL ET KORT UNDERVINSINGSOPPLEGG I SKRIFTFORMING

1. time: Skriftdiagnose av bruksskrift i samarbeid med elevene

Klassesamtale: Hva mener vi med uttrykket brukbar skrift?

Elevene oppmuntres til å komme med forslag – gjerne med utgangspunkt i varierte skriftprøver på tavle, ark eller skriftkaster. Elevene noterer i en skriftformingsarbeidsbok de punktene som kommer fram.

Forslag til momenter som bør drøftes og noteres:

- a) Balanse i bokstavtypene (forholdet mellom «kjeller, 1. etasje, 2. etasje»)
- b) Avstand mellom ord/bokstaver
- c) Hellingsvinkel
- d) Holde linjen
- e) Marger
- f) Vanskelige bokstaver (r-s-f-v og andre)

2. time: Skriftprøve fra elevene – elevene vurderer prøvene

Elevene skriver av en tekst (ca. 5 min. arbeid). De benytter sin vanlige bruksskrift.

Vurderingsskjema deles ut (følgende side), 2 og 2 elever vurderer prøvene.

Slike skriftprøver med vurdering kan med fordel arrangeres flere ganger i løpet av skoleåret.

Forhåpentligvis kan elevene registrere framgang når de studerer vurderingsskjemaet ved skoleårets slutt.

3. og ev. 4. time: Klassens skriftstandpunkt – individuell øving

Læreren har sett over vurderingene fra 2. time. Klassens skriftstandpunkt drøftes – gjerne med presentasjon av prøver fra klassen.

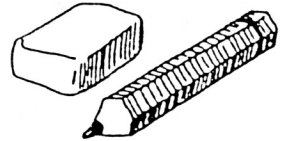
På grunnlag av vurderingene gis individuelle oppgaver.

En hurtighetsprøve kan også arrangeres. Elevene skriver (vanlig bruksskrift) f.eks. i 5 min. Arkene byttes. Antall skrevne bokstaver pr. min. utregnes. (Skriften må være godt leselig om prøven skal bli godkjent.)

(Den gamle Normalplanen nevner at en 6. klassing bør greie 40–50 bokstaver pr. min., mens tallene for 7. kl. oppgis til 50–60. Dette er selvsagt bare retningsgivende tall som det ikke må legges for stor vekt på.)

«Min skrift»

Vurderingsskjema i skriving

Elevens navn: Klasse:

Gi karakterer fra 1 til 3 (3 er beste karakter)

Dato:							
1. Leselighet							
2. Skriftstørrelse							
3. Linjeavstand og linjeføring							
4. Ordavstand							
5. Bokstavavstand, bindinger							
6. Lukking av bokstavene							
7. Bokstavkvalitet, bredde og høydeforhold							
8. Bokstavhelning, jevnhet							
9. Helhetsinntrykk orden, marg osv							
10. Hastighetsprøve							
SUM:							
Øv på dette:							

Skriv klassesdikt

Vi tar utgangspunkt i ei startlinje, for eksempel:

– Å være ung

Hver elev skriver ei fortsettelseslinje til denne startlinja. Fortsettelseslinjene fra klassen blir samlet inn. Læreren eller en redaksjonsgruppe fra klassen setter linjene sammen til et klassesdikt.

Diktet mangfoldiggjøres, leses opp, gjerne slik at hver elev leser sin linje. Det er viktig at alle elevene får med sin linje i diktet. Alle skal være delaktige i et klassesdikt. Diktet innlemmes i klassens forfatterperm – der andre klassesdikt også står. (Her føres også diktets tittel på innholdslista med skrivedatoen påført.)

Her er et par klassesdikt fra 7b – 1992–93:

Jeg drømte

Jeg drømte at jeg fikk meg en sjiraff
at jeg fløy min vei
at jeg hadde 8 hester og 4 rom
Jeg drømte at jeg hoppet i elva
at det var fred i hele verden
at jeg ble skutt
Jeg drømte at jeg var på månen
at jeg var død
at jeg gikk på line over Niagarafossen
Jeg drømte at alt var helt fint.

Lykke

Lykke er å sove lenge
å være glad og snill
å ha en bestevenn.
Lykke er å forelske seg
å se på TV
å ikke eie alt
å vinne i Lotto.
Lykke er å ri på Melba
å ha et strykjern
Lykke er å være lykkelig.

Forslag til flere startlinjer:

- Å være nyforelsket
- Jeg ønsker meg
- Jeg ser på matpakken

Skriv verbdikt

Skriv et verbdikt. Du kan forme diktet som du vil. Hovedsaken er at verba spiller hovedrollen i diktet. Verb er den ordklassen som setter fart i språket. Derfor må det skje mye i et verbdikt.

Her er et forslag til oppbygging av diktet. Diktet kan bestå av seks vers eller færre. Hvert vers har ei lita innledning, så kommer tre linjer.

**Første vers skrives i infinitiv,
Andre vers skrives i presens
Tredje vers skrives i preteritum
Fjerde vers skrives i perfektum
Femte vers skrives i pluskvamperfektum
Sjette vers skrives i futurum**

Her er et verbdikt:

Jeg er glad i

- å lese bøker
- å lytte på Åge Aleksandersen
- å gå på kino

I dag

- spiser jeg grovbrød
- skriver jeg brev til en god venn
- dusjer jeg lenge

I går

- syklet jeg ei mil
- mistet jeg femti kroner
- sov jeg til klokka halv ti

For lenge siden

- har jeg ligget i barnevogn
- har jeg krabbet på golvet
- har jeg vært i Sverige

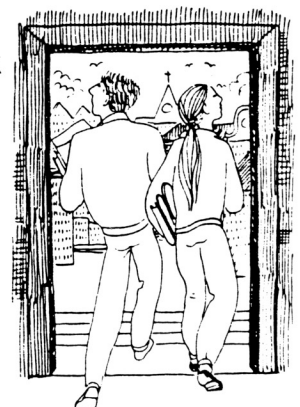
Før timen sluttet

- hadde jeg lært mer om verb
- hadde jeg skrevet et dikt om kjæresten min
- hadde jeg fått svar på spørsmål om forkorting av brøk

I morgen

- skal jeg reise til Fosslandsosen
- skal jeg treffe bestefar
- skal jeg spise masse pizza

Hvordan lyder ditt verbdikt?

Nyttig å forstå fremmedord

Du distraherer meg når jeg skal konsentrere meg, og det irriterer meg kolossalt, ropte Anne.

Selvfølgelig!

Finn de fire fremmedordene Anne bruker i sitatet ovenfor. Forklar hva fremmedordene betyr.

1.
2.
3.
4.

Fremmedordene er kommet inn i språket vårt fra andre land; mange stammer fra gresk og latin.

Du møter fremmedord overalt

Fremmedordene er så vanlige i språket vårt at vi ofte ikke tenker over at det er fremmedord vi bruker. Det er viktig at du forstår de vanligste fremmedordene. Det gjør det lettere og mer interessant å følge med i radio, fjernsyn og aviser.

«Paraply-ord»

Når du lærer fremmedspråk, oppdager du fort at det er nyttig å kunne fremmedord. Fremmedordene går igjen i mange språk. Møte med slike «paraply-ord» (ord som går igjen i mange språk), gjør språkstudier mer interessante og spennende.

1. Fremmedord fra mange emneområder

Ordsamlingen i rammen nedenfor inneholder fem fremmedord fra hvert av disse emneområdene:

Mat	Kirke	Bøkenes verden	Reiseliv	Skole	Sykdom

Skriv ordene i alfabetisk rekkefølge i de rette rubrikkene

Ordsamling

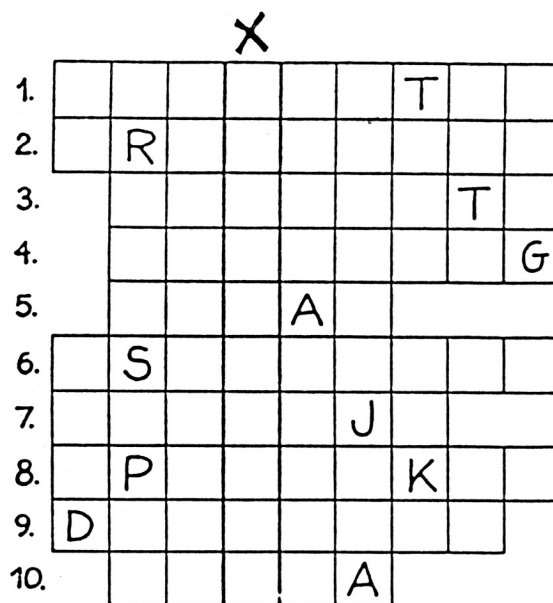
astma, pizza, koteletter, kompott, botanikk, guide, roman, teolog, lektor, konduktør, poesi, kapell, bronkitt, sandwich, eksamen, kateket, kusma, sakristi, grammatikk, novelle, globetrotter, difteri, valuta, fabel, sakrament, adjunkt, grateng, pass, virus, prosa

2. Ruteord – emne: fremmedord

Finn synonymer for ordene nedenfor. Synonymene skal være fremmedord. De skal passe inn i rutene.

1. Boksamling
2. Person som tegner hus og planlegger byggingen
3. Motvilje
4. Stjernetyder
5. Verdenshav
6. Romfarer
7. Reisegods
8. Bråk, uro, støy
9. Opptrer for første gang (f.eks. som skuespiller)
10. Butikk, forretning

Dersom du har løst ruteordet rett, vil du i den loddrette rekken under tegnet X få et ord på ti bokstaver. Dette ordet har noe med bøker og forfattere å gjøre.

3. Finn fremmedordene

Hver av setningene nedenfor har tilknytning til et av fremmedordene i rammen. Finn riktig fremmedord i hvert tilfelle, og skriv det på linjen til høyre.

anonymt, distré, optimist, konversasjon, filolog, kirurg, artist, pyroman, filatelist, komplisert, internasjonalt

Eksempel: Kari strevde lenge med matematikkoppgaven. *Komplisert*

1. Far lette etter snadda, men hadde den i munnen.
2. Per hadde et lyst syn på framtida.
3. Leserinnlegget hadde ingen underskrift.
4. Under middagen var det livlig samtale mellom gjestene.
5. Hun underviste i språk på den videregående skolen.
6. Glansnummeret hans var et livsfarlig sprang under sirkuskuppelen.
7. Politiet hadde mistanke om at brannen i Storgata var påsatt.
8. Lise hadde en stor og fin frimerkesamling.
9. Hun var den legen på sykehuset som opererte.
10. På idrettsstevnet deltok det ungdommer fra mange land.

4. Finn fremmedordene

I kolonne C finner du betydningen av ordene i kolonne B. Skriv den bokstaven du mener bør stå etter hvert tall i kolonne A. Se eksemplet.

- A. 1. *h*
2.
 3.
 4.
 5.
 6.
 7.
 8.
 9.
 10.
 11.
 12.
 13.
 14.
 15.
 16.

- B. 1. aktiv
2. demokrati
 3. egoistisk
 4. naiv
 5. biologi
 6. korrespondere
 7. human
 8. anonym
 9. minoritet
 10. radikal
 11. sadistisk
 12. ordinær
 13. rektor
 14. akseptere
 15. emigrere
 16. gasje

- C. a) godta
- b) troskyldig
 - c) brevveksle
 - d) alminnelig
 - e) selvopptatt
 - f) ukjent
 - g) grusom
 - h) virksom
 - i) menneskelig
 - j) lønn
 - k) ytterliggående
 - l) folkestyre
 - m) mindretall
 - n) skolestyrer
 - o) læren om livet
 - p) utvandre

Norskkruss 1 – 1993

NYNORSK

Kjempekruss med norske forfattarnamn m.m.

VASSRETT

- 1 Bokstav nr 6
- 2 På bilar frå Romania
- 3 Fuktig, våt
- 8 Kommune i Møre og Romsdal/fisk
- 11 Boligen til bjørnen
- 12 Norsk diktar (1828–1906) skreiv m.a. «Peer Gynt»
- 13 Norsk eventyrsamlar (1813–1882)
- 14 Verdsdel
- 15 To like vokalar
- 16 Hunderase
- 21 Syte, sutre
- 22 Fordring, plikt
- 24 Gutenamn
- 27 Tørt kornstrå
- 28 Siste vokal
- 29 Vokal
- 30 Handverkar
- 31 Tru, mistenke
- 32 100 m²
- 33 Konjunksjon (omvendt)
- 35 Mosjon, kroppøving
- 37 Tal (dekadisk eining)
- 39 Eige
- 41 Flaksa, svevde
- 44 Norsk diktar (1857–1904) skreiv m.a. «Berre ein hund»
- 47 Nemner, uttaler
- 49 Stor forbundsstat (fork.)
- 50 Flire, more seg (omvendt)
- 51 Jentenamn
- 53 Land i Europa (bokmål)
- 56 Gjerrigknarken
- 59 Betle, be om
- 62 På bilar frå Tyskland
- 63 Avfall, etter f.eks. gruvedrift
- 64 Sein, langsam
- 65 Den bokstaven vi brukar mest
- 66 Stor fugl, som 7 loddrett
- 68 Tagg, bønnfalt
- 69 Pengesterk, velhalden
- 72 Reiskap til m.a. hagearbeid
- 74 Turen, ferda
- 77 Norsk barnebokforfattar (1920), skreiv m.a. om Ole Alexander
- 80 Ukokt
- 82 Tilbakereise
- 83 Den minste delen av eit grunnstoff
- 85 Sort, slag
- 86 Svensk by
- 88 Seine, langsame
- 90 Terg! Ert!
- 93 Oppfører seg, viser seg
- 94 Vassdrag, stor bekk
- 95 Sinne
- 96 Lege (forkorting)
- 97 Guden med bukkane og hammaren, Mjølner

LODDRETT:

- 1 Produsent, fabrikkeigar
- 2 Elv, poststad (2450)

- 3 Bokstav nr 2
- 4 Norsk forfatter (1833–1908), skreiv m.a. «Familien på Gilje»
- 5 Vokalar
- 6 Antonym til inne
- 7 Storfugl
- 9 Purke (omvendt)
- 10 Gutenamn (omvendt)
- 11 Norsk forfatter (1890–1960)
- 13 Stor, rik
- 16 Stele, røve
- 17 Norsk forfatter (1912–1991), skreiv m.a. «Kardemomme by»
- 18 Engsteleg, skremt
- 19 Fugl
- 20 By i Noreg (omvendt)
- 23 Årstid
- 25 Alfabetnaboar
- 26 Ljom, støy
- 27 Norsk forfatter (1859–1952), skreiv m.a. «Sult»
- 34 Gutenamn
- 35 Stele, gripe
- 36 Vokal, som 29 vassrett
- 38 Gutenamn
- 40 Bibelsk namn (omvendt), dotter til Laban
- 41 Som 1 vassrett
- 42 Djupvassfisk
- 43 Norsk komponist (1843–1907)
- 45 Kald dessert
- 46 Plassé
- 47 Norsk forfatter, skreiv m.a. diktet «Kallen og katten»/kommune i Vestfold (3070)
- 48 Land i Europa
- 52 Antonym til først
- 54 Elv, poststad
- 55 Husdyrprodukt
- 56 Karakter
- 57 Farge
- 58 Dårleg karakter
- 60 Belegg
- 61 Som 65 vassrett
- 67 Ordet som er eit slikt pronomen
- 68 Brekke, knekke
- 70 Som 45 loddrett
- 71 Dyr
- 72 Gutenamn (kongenamn)
- 73 Gutenamn (apostelnamn)
- 75 Okkuperer
- 76 To ulike vokalar
- 77 Gutenavn (kongenavn)
- 78 Purke
- 79 Trå
- 81 Kake
- 82 Styre
- 84 Poststad 4460 (Rogaland)
- 87 Jentenamn
- 89 Som 50 vassrett
- 91 To like konsonantar
- 92 Gjer ryttaren

71 loddrett

Norskkryss 1 – 1993

NYNORSK

KJEMPEKRYSS

Løysinga sender du til NORSK-NYTT v/Jon Hildrum,
Høknes ungdomsskole, 7801 NAMSOS innnan 23. april 1993.
Du deltek da i loddrekkinga om ungdomsbøker.

71 loddrett

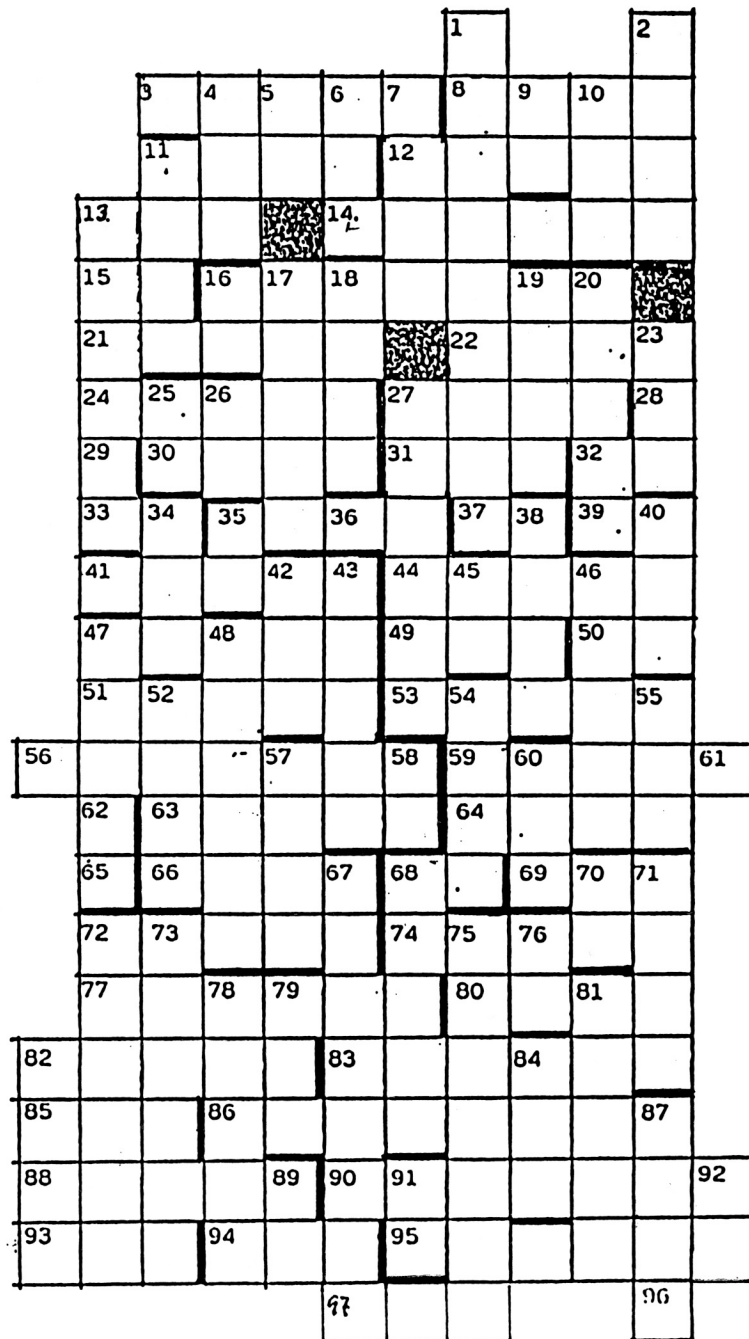
16 vassrett

Kva syns du om vanskegraden på dette kyrssordet? (Kryss av!)

☐ vanskeleg

☐ middels

☐ lett

Bruk dei store trykkbokstavane (versalane) når du løyser kryssord:

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZÆØÅ

Namn: klasse: skole

Adresse

Norskkryss 1 – 1993

BOKMÅL

24 loddrett

VANNRETT

- 1 Kjemisk symbol for svovel
- 2 Antonym til konkrete
- 11 Tonetrapper
- 12 Makte, greie
- 14 Poststed 2490 (Hedmark)
- 15 Dyreungen
- 16 Seire
- 17 Lita dør, luke
- 18 To vokaler
- 19 Buskapen, besetningen
- 22 Presang
- 24 Jobber, sliter
- 25 Fisk
- 26 Øver
- 29 Fisk/kommune i Møre og Romsdal
- 30 Trollet
- 31 Skorpe på sår
- 32 Treslag
- 34 Tidsrom
- 35 Spise
- 36 Emne
- 37 Snakk! Prek!
- 39 Lysglimt
- 40 Rengjør!
- 42 To like konsonanter
- 43 By i Norge
- 44 Foran intetkjønn
- 46 Som 34 vannrett
- 47 Hanndyrene
- 50 Oppbevaringsplass (omvendt)
- 51 Vokal
- 52 Klokka
- 54 Jentenavn
- 55 Hært, overta
- 59 Umoden/landskapstegning
- 61 Hagebær
- 64 Som 35 vannrett
- 66 Trøtt, maktesløs

LODDRETT

- 1 Skarp, nyslipt (omvendt)
- 2 Antonym til passivt
- 3 Fane, emblem
- 4 Krypdyrene
- 5 Snakke, prate
- 6 Grei, ærlig
- 7 Fattige
- 8 Skilletegn
- 9 Tall
- 10 Uforfalsket, original
- 13 Den bokstaven vi bruker mest
- 18 Trener
- 20 Fantastisk fortelling
- 21 Mark, område
- 22 Melmat
- 23 Inneha, rå over
- 24 Stor fugl
- 25 Antonym til søte
- 27 Antonym til fattig
- 28 Hovdyr
- 32 Varmekilden
- 33 Slo leir, tok spisepause
- 35 Flott, overdådig
- 38 Kommune i Akershus
- 40 Tilbakereise
- 41 Førstemann, vinner
- 43 Drikkekar, kopp
- 46 Vokal
- 48 Oppdretter
- 49 Norsk dikter (1833–1908), skrev bl.a. «Trolld» og «Familien på Gilje»
- 50 Velstående, pengesterke
- 53 Fjære sjø
- 56 Pålegg
- 57 Antonym til fjern (omvendt)
- 58 Eksisterer, lever
- 60 Gripe, stjele (omvendt)
- 62 Fart, hast
- 63 3,14
- 65 Som 13 loddrett
- 66 Som 1 vannrett

Bruk de store trykkbokstavene (versalene)
når du løser kryssord

ABCDEFGHIJKLMNO
PQRSTUVWXYZÆØÅ

Norskkryss 1 – 1993

BOKMÅL

Også oppgavene nedenfor må være rett utfylt om du skal være med i trekningen om bokpremier.

Hvilke forfattere har skrevet om disse personene? (Du kan velge blant forfatternavna i rammen nederst på arket.)

1. Emanuel Desperados, Ludvik

.....

2. Matilda, Danny

.....

3. Robinson Crusoe, Fredag

.....

4. Varg, Mår

.....

5. Frida (med hjertet i hånden)

.....

6. Rosa, Benoni

.....

7. Tordensønnen

.....

8. Brødrene Løvehjerte

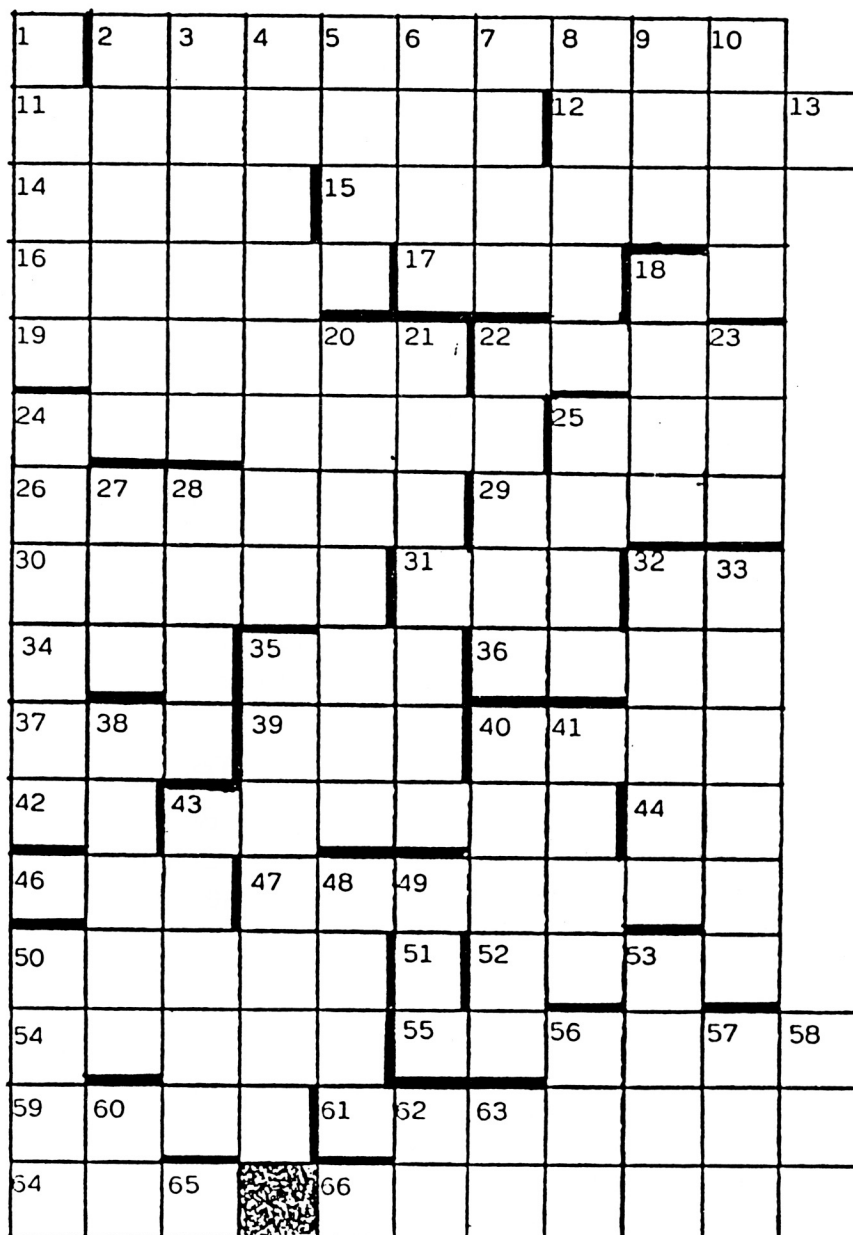
.....

Torunn Lian,
Knut Hamsun,
Roald Dahl, Kjell Aukrust,
Astrid Lindgren,
Åse Gyrild Solli,
Stig Holmås, Daniel Defoe

Når du har løst kryssordet, sender du løsningen til NORSK-NYTT v/Jon Hildrum, Høknas ungdomsskole 7801 NAMSOS, innen 23. april 1993. Du deltar da i loddtrekningen om ungdomsbøker.

24 loddrett

Navn:

Klasse:

Skole:

TENTAMEN I NORSK HOVEDMÅL

Til eleven: Oppgavesettet består av to deler, del A og del B.
Svar på spørsmåla i del A. Skriv tydelig nummer på svara dine.
Du skal skrive en av oppgavene i del B.
Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

Del A: Les de fem tekstene og svar på spørsmåla på de følgende sidene.

Tekst 1

Boka skal vies spesiell oppmerksomhet i 1993. Det er i år 350 siden den første boka ble trykt her i landet. Jubileumsåret skal markeres med mangfoldige tilstelninger over hele landet. En mengde utstyr som plakater, t-skjorter med bokår-motiv, klistremerker, bokkort, korrespondansekort skal tas i bruk.

Målet ved Bokåret er først og fremst å bevisstgjøre hele det norske folk om bokas store betydning som informasjonsbærer, som kunstnerisk medium som nasjonal identitetsskaper og økonomisk faktor. Dette gjelder både den skjønnlitterære og den faglitterære boka.

I 1643 ble en liten almanakk trykt i Christiania av en boktrykker som kom hit til landet fra København. Denne almanakken er opphavet til hele jubileet i år.

Tekst 2

Den har ei Sjæl, som ikke troer,
Naturen er en åben Bog,
at mosens blege Klippeflor
saa vel som Rosen har sitt Sprog.
Henrik Wergeland

Tekst 3

«Berre bok gjer ingen klok»
«Bøkene er våre venner
selv om de snur ryggen til oss.»

Tekst 4

Det har kommet på markedet et nytt hjelpemiddel som fører til forbløffende rask læring, samtidig som det kan gi mer spenning og underholdning enn noe dataspill.

Det nye hjelpemidlet er kjent som *Bygdinn Organisert Kunnskap*, oftest forkortet til BOK. Det har mange fordeler sammenliknet med de læremidlene som folk flest har vokst opp med i dag. Det har ingen ledninger, ingen strømkretser som kan fuske. Det er laget helt uten mekaniske deler som kan bryte sammen eller må skiftes ut.

Alle kan bruke BOK, til og med barn. Og en kan bruke det over alt – i senga, på do, på bussen, på toget, på badestranda.

Hvordan virker så denne utrolig praktiske oppfinnelsen? BOK er i grunnen bare en mengde papirark. Det kan være hundrevis av dem når BOK skal dekke et stort informasjonsprogram. Arkene er nummerert, slik at de ikke kan brukes i feil rekkefølge. For å gjøre det enda lettere for brukeren å holde orden på arkene blir de holdt på plass av en spesiell låseinnretning som kalles «innbinding».

BOK er alltid klar til bruk. Det er ikke noe som må koples til eller skrus på. En kan slå opp hvor som helst, og bla fram og tilbake som en vil.

Innkjøpsprisen varierer etter størrelse og emne. Men den er bare en brøkdel av hva de elektroniske hjelpemidlene koster. (Sjelden dyrere enn ei skjorte!) Og når en først har kjøpt inn BOK, har en ikke noe mer utlegg til vedlikehold. Takket være en smart mekanisme som produsenten har tatt patent på, blir drivkraften skaffet av hjernen til brukeren.

Alt i alt ser det ut til at BOK har store fordeler og ingen ulemper. Vi spår at den har en stor framtid.

Etter R. Heathorn/P.Moen.

Tekst 5

Boka «Figurene» er skrevet av Kim Småge. Det er en meget aktuell bok som tar opp problemer og følelser de fleste unge vil kjenne seg igjen i.

Hovedpersonene er Maja, Jann, Rikke og Ronny.

Maja og Jann får tilfeldigvis høre om en skjult skatt. Sammen med Rikke og Ronny bruker de de siste dagene av sommerferien til skattejakt.

Er det gamle sagnet om skatten sant? Fra første side i boka til siste slutt er spenningen på topp. Vil de finne skatten? Og hvordan utvikler forholdet seg mellom de fire ungdommene?

I boka beskrives forholdet mellom barn og voksne, og hvordan det er å bli voksen.

Dette er ei kjempebra bok som tar opp mange aktuelle spørsmål. Boka er spennende og lettlest.

(Elevtekst)

Her er et lite utdrag fra boka:

Øynene deres henger fast i hverandres. Verden er et annet sted. Ikke her. Her er bare han – han og Maja. Og inni seg bønnfaller han: Ikke trekk deg bort, ikke gå. Vær så snill. Han kjenner naken hud i handflatene sine, drar henne forsiktig mot seg. Merker at pulsen dunker i tohundre, minst. Drar henne nærmere inntil. Ser i et glimt et par forundrede øyne, før hylet fra buskene flerrer lufta: – Kjæreste-par! Kjæreste-par!

De bråslipper hverandre.

Enda en gang kommer ropet: – Kjæreste-par! Og de hører lyden av små føtter som raser gjennom bringebærskogen.

Oppgaver til tekst 1

- 1 Hvilken trykksak er opphavet til feiringen av BOKÅRET 1993?
- 2 Forklar hvorfor vi ikke finner bynavnet Christiania på Norgeskartet i dag.
- 3 Hva menes med uttrykket skjønnlitteratur? Forklar.

Oppgaver til tekst 2

- 4 Hvilken sjanger er tekst 2?
- 5 Nevn de sjangerkjennetegna som du finner i denne teksten.
- 6 Skriv ned eksempler på ulikheter mellom Wergelands rettskriving og den rettskrivinga vi bruker på bokmål i dag.
- 7 a) Når (ca) levde Henrik Wergeland?
b) Nevn titler på en eller flere av Henrik Wergelands tekster.

Oppgaver til tekst 3

- 8 Hva menes med ordspråket «Berre bok gjer ingen klok»?
- 9 Skriv ned alle verba du finner i tekst C.

Oppgave til tekst 4

- 10 Nevn punktvis minst fem fordeler med hjelpemidlet BOK.

Oppgave til tekst 5

- 11 Hvilken sjanger er elevteksten under tekst E?
- 12 Nevn noen typiske sjangerkjennetegn ved denne teksten.

Del B

Skriv EN av oppgavene i del B

Oppgave 1 Forfatter

Du skal holde et **foredrag** for en ungdomsskoleklasse om en forfatter du setter pris på. Det er naturlig at du i foredraget legger fram noen biografiske opplysninger om forfatteren. Du bør fortelle om årsakene til at du liker denne forfatteren. Så må du selvsagt også si noe om det som forfatteren har skrevet.

Lag ei overskrift der forfatterens navn er en del av overskrifta.

Oppgave 2 Dyr som hovedperson

Skriv en tekst der et dyr er hoved-«person». Du kan velge mellom disse sjangrene: eventyr, intervju, avisreportasje, brev, artikkel, hørespill eller fortelling.

Overskrifta skal inneholde artsnavnet på det dyret som er hoved-«person»

Oppgave 3 Fri tekst

Les utdraget fra «Figurene» av Kim Småge under tekst 5. Plukk ut en lang eller kort del av dette utdraget. Flett denne delen inn i en tekst som du selv skriver. Du velger selv hvor denne delen skal plasseres i teksten din.

Du skal selv velge sjanger og selv lage overskrift til denne teksten.

Oppgave 4 Drukningssulykke

Tegninga viser en situasjon på ei brygge. Hva tror du skjedde før denne situasjonen oppstod? Hva skjer her på tegninga? Hva tror du vil hende etterpå? Skriv om dette? Du kan velge mellom sjangrene fortelling eller avisreportasje.

Lag selv en passende overskrift.

Oppgave 5 Hobby

Et ungdomsblad innbyr leserne til å skrive om hobbyen sin. Skriv en slik artikkel. Fortell om hvordan du begynte med hobbyen, og forklar hvilken glede og nytte du synes du har av den. Du kan gjerne flette inn et dikt i teksten din.

Lag selv ei fengende overskrift.

Oppgave 6 Bruk sykkelen

Du deltar i en aksjon for å få folk til å bruke sykkelen mer og bilen mindre. Nå har du fått i oppdrag å skrive en artikkel i lokalavisa der du framhever de fordeler folk flest har av å bruke sykkel i stedet for bil i bytrafikken og ellers. Skriv artikkelen.

Overskrift: Bruk sykkelen, la bilen stå.

Oppgave 7 Litterær person

Tenk deg at du får møte en av personene som du har lest om i de leseverka som dere bruker i norskfaget. Lag et intervju med denne personen.

Lag overskrift selv.

Oppgave 8 Eventyr

I eventyra kan alt hende. Dyr kan bli omskapt til mennesker – og omvendt. Døde ting kan tale, og drømmer kan bli virkelighet. Skriv et eventyr der du forteller om da dyra tok makta fra menneskene.

Lag selv ei passende overskrift.

Oppgave 9 Ferier

Det er mange måter å feriere på. Grei ut om hva du ser som *pluss-sider* og *minus-sider* ved de forskjellige måtene du foreslår. Velg sjanger selv

Overskrift: Det er mange måter å feriere på.

Uskikkelig søtsak-rap

Framføres som veksellesing mellom talekor og solostemmer – akkompagnert av enkle rytmeinstrumenter og varierte former for klapping.

Dersom teksten framføres fra en scene, bør skuespillerne utstyres med godterier, som for eksempel kjærlighet på pinne, lakrisstenger og andre godt synlige søtsaker.

Kor: Søtsaker, søtsaker,
det vil vi ha.
Søtsaker, søtsaker,
smaker oss bra.

Solo 1: Karameller og drops
er lekke saker.

Solo 2: Jeg koser meg mektig
med fylte kaker.

Kor: Hun koser seg mektig
med fylte kaker.
/: Nam, nam, nam,
det er lekke saker.:/

Solo 3: Seigmenn og lakris
det digger jeg bra.

Solo 4: Og får jeg konfekt,
blir jeg hoppende glad.

Kor: Og får han konfekt,
blir han hoppende glad.
:/ Nam, nam, nam,
det digger han bra.:/

Solo 5: For softis med jordbær
jeg roper hurra.

Solo 6: Sjokolade med nøtter
det vil jeg ha.

Kor: Vi gomler søtsaker
dagen lang
og svarer på
tannlegens klagesang:
Om tannstellet råtner,
gjør ikke det spor.
/: Vi arver gebiss
ifra oldemor.:/

J.H.

Les og skriv

Velg oppgaver i samråd med læreren.

A. Dikt flere vers

Du kjenner sikkert mange flere søtsaker enn de som er nevnt her. Dikt flere vers på søtsak-rapen.

B. Min mening

Skriv din mening om bruk av søtsaker. Form meningene dine som et innlegg til «Ordet fritt»-spalten i lokalavisa.

C. Skildring

Skriv ei blomstrende skildring av det fargerike utvalget av søtsaker og slikkerier som en stor godteributikk har. Lag gjerne ei tegning til skildringa di.

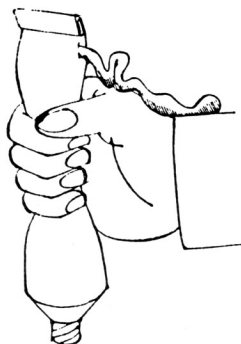
D. Velg sjanger selv

Skriv en tekst der en eller flere søtsaker spiller hovedrollen(e).
Velg sjanger selv, f.eks. fortelling, intervju, brev, hørespill, minneord (nekrolog), dagbok osv.

E. Søtsakordkjede

Hvem kan lage den lengste søtsakordkjeda? I ei ordkjede skal første bokstav i ord nr 2 være den samme som siste bokstav i ord nr 1 osv.

Eksempel på ordkjedestart: seigmenn - nøtter - rosiner - x

Ordlek for skarpskodde:

Ordleken «Dobbeltord»

Ordleker utvider ordforrådet og skaper variasjon i undervisningen. Ordleken «Dobbeltord» er ikke enkel. Den passer nok best som gruppearbeid.

På den åpne linjen skal det settes inn ord som høver som sluttdel under spalte A og som startdel under spalte B.

Eksempel:

hytte _____ liv _____ redning

Fyll ut:

A	B
1. skrive _____	gevær
2. kontor _____	bein
3. søppel _____	dør
4. brann _____	temmer
5. skole _____	lærer
6. jernbane _____	gang
7. ski _____	kirke
8. syke _____	verksted
9. bokse _____	rom
10. fotball _____	hæl
11. preste _____	skap
12. sol _____	pære
13. ski _____	bånd
14. bok _____	sekk
15. gulv _____	dokke
16. lomme _____	hylle
17. buss _____	rusk
18. bank _____	skap
19. stol _____	krok
20. sykkel _____	medlem

ORDJAKT

A Synonymer – antonymer

Sett inn i skjemaet nedenfor de rette ordene, slik det er gjort i det første eksemplet.

Ordsamling for spalten «Antonym – fremmedord»:

Minimum, suksess, horisontal, immigrere, senior, passiv, import, diktatur, pessimistisk.

Fremmedord	Norsk ord	Antonym	
		fremmedord	norsk ord
1 komisk	morsom	tragisk	sørgelig
2 eksport			
3 vertikal			
4 junior			
5 optimistisk			
6 aktiv			
7 fiasko			
8 maksimum			
9 demokrati			
10 emigrere			

B Ord som hører sammen

Orda i ramma nedenfor hører heime i seks forskjellige emneområder.

- Plukk ut de ord som hører sammen, og sett dem opp i seks grupper. Hver gruppe skal inneholde fem ord.
- Lag til slutt en overskrift over hver av de fem ordgruppene.

skrutrekker	tappjern	tallerken	skje	hammer
bukse	slips	sag	fil	gaffel
asjett	gulrot	jakke	sokker	seng
sofa	stol	divan	bord	rødbeter
poteter	ukeblad	kålrot	hodekål	avis
bok	kopp	brosjyre	hefte	skjorte

Skriv overskriftene i disse rubrikkene:

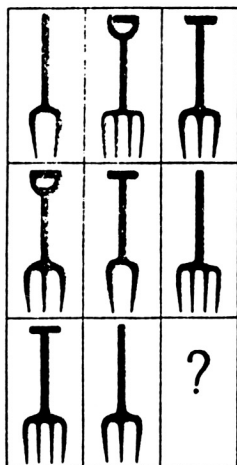
1						
2						
3						
4						
5						

Kryssordløsninger

Norskryss 4 - 1992

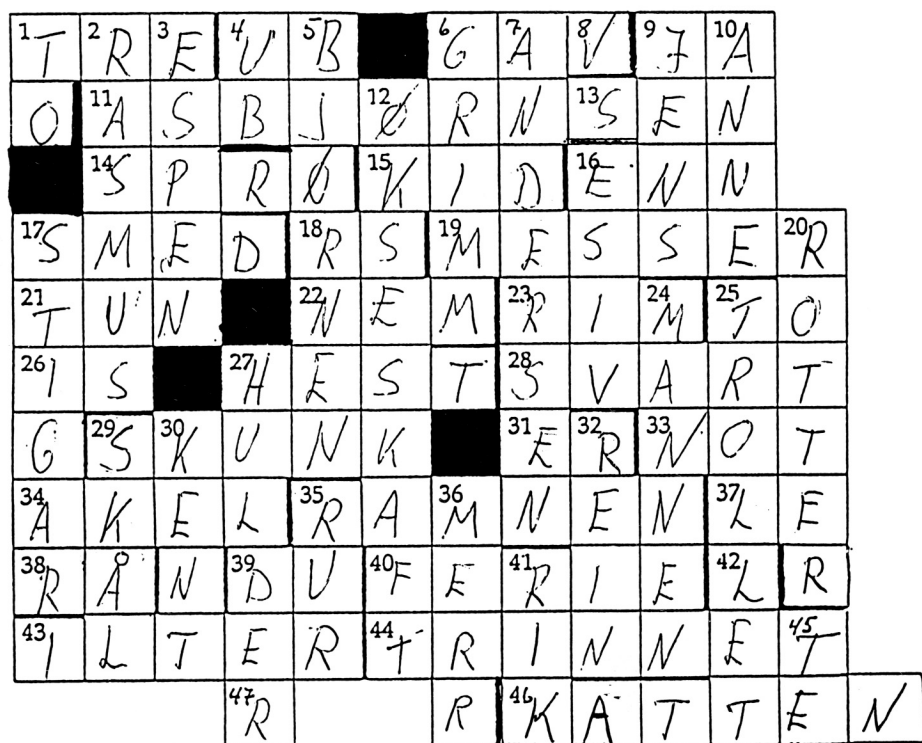
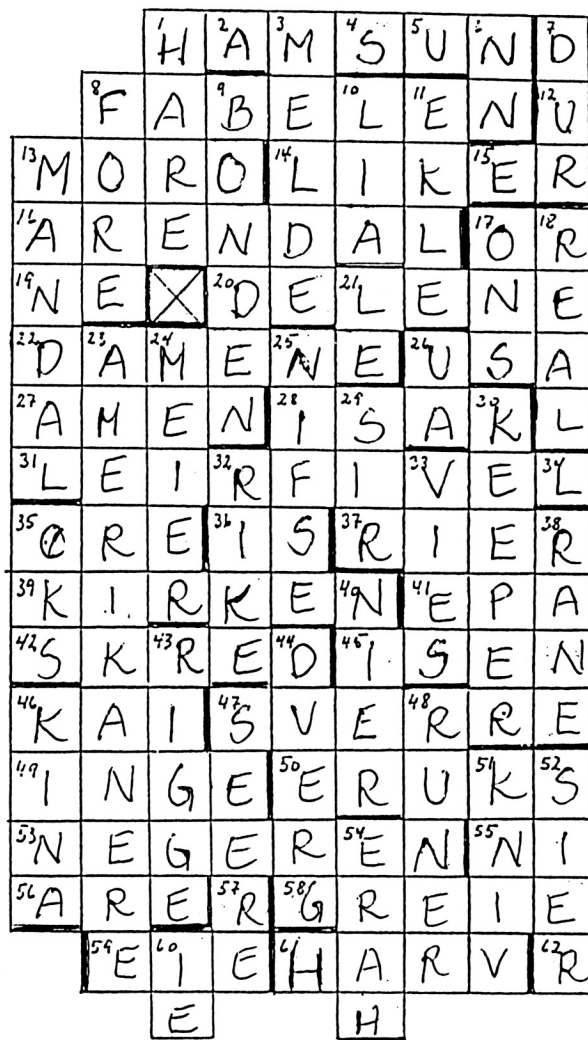

1 vannrett

Kan du å tenke logisk?

Hvordan må den siste gaffelen se ut?

25 loddrett

NORSKnytt

1 – 1993

INNHold

- 1 Skolene må ta aktivt del i Bokåret 1993
- 2 Kryssordvinnere 4 - 1993
Hulter til bulter-historier
- 3 Råd fra forfattere: Les, les, les! Skriv, skriv, skriv !
- 4 Lær av Ludvig Holberg – skriv en monolog
- 5 Lær av Henrik Ibsen – skriv en dialog
- 6 Skriv en brukssjangertekst
- 7 Skjønnlitteraturen gjør det lettere å snakke om problememner
- 8 Putt en novelle på Traskesnakkeren (Gange-Rolfen)
- 9 Fri skriving skal ha en sentral plass i norskfaget
Fra stikkord til tekster i mange sjangrer (10)
Fra tegninger til tekster (11)
Snakkebobler fylles med tekst (12–13)
- 14 Ungdomsbøker 1992, tippeark
– utarbeidet av Gudlaug Bosnes
- 15 Bli kjent med årets bøker 1992, ruteord
– utarbeidet av Gudlaug Bosnes
- 16 Arbeidsprogram i skriftforming
- 18 Skriv klassesdikt
- 19 Skriv verbdikt
- 20 Nyttig å forstå fremmedord
- 22 Norskkryst 1 – 1993, nynorsk
- 24 Norskkryst 1 – 1993, bokmål
- 26 Tentamensoppgave i norsk hovedmål, BOKÅRET 1993
- 30 Søtsak-rap – les og skriv
- 31 Ordleken DOBBELTORD
- 32 Ordjakt
- 33 Kryssordløsninger 4 – 1992